

mu, aptiktos kelios vėlyvos anglingos dėmės. Greičiausiai tai prieš 50 m. buvusios sodybviėtės liekanos.

Perkasoje surinkta kiek mažiau nei 400 titnago radinių. Beveik visi jie surasti armenyje ir tik keletas įžemio paviršiuje. Gyvenvietėje naudotas geros kokybės pilkšvas titnagas. Didžioji dalis titnaginių radinių (daugiau negu 60%) pasidengę stora balta patina, o likusieji jos neturi arba pasidengę žymiai plonesne. Kolekcijoje daugumą sudaro įvairaus dydžio nuoskalos ir apskaldyti smulkūs rieduliukai (87,5%), o skeltės ir jų dalys – tik 12,25%. Be to, aptiktas smulkus retušinio rėžtuko fragmentas ir kelios nuoskalos su utilizacija. Dauguma radinių ilgalaikio arimo metu sulaužyti.

Preliminariai radinius (pagal patininizacijos lygį) galime datuoti 2 laikotarpiais: pasidengę stora balta patina priklauso vėlyvojo paleolito (IX tūkst. pr. Kr.) Svidrų kultūrai, o su plona patina ar jos neturintys – mezolito pirmajai pusei (VIII–VII tūkst. pr. Kr.).

Tikėtina, jog iš dalies išlikęs kultūrinis sluoksnius gali būti aptiktas tik į Š nuo perkamos bei paminklo teritorijoje esančiame miškelyje.

KALVIAI ANCIENT SETTLEMENT

The KM investigated the ancient Kalviai (Basonys) settlement (Kaišiadorys district, Kruonis ward). Approximately 400 flint artefacts, which are attributable to the Swiderian culture of the late Palaeolithic and the beginning of Mesolithic have been found there.

ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI PYPLIŠKĖJE

Renaldas AUGUSTINAVIČIUS, Zenonas BAUBONIS, Bronius DAKANIS

2000 metais KPC atliko Pypliškės radimvietės, vadinamos Milžinkalniu (Gardamo sen., Šilutės r.) žvalgomuosius archeologinius tyrimus (vadovas Z. Baubonis).

Remiantis 1984 metų MMT žvalgymo duomenimis, 1992 06 16 Pypliškės kapinynas įrašytas į Išaiškinamų kultūros ir istorijos paminklų sąrašą (IP 1471/A).

Jau F. V. Pokrovskio sudarytame Kaucho gubernijos archeologijos žemėlapyje (Покровский Ф. В., 1896, с. 20) Pypliškėje nurodomas Milžinkapis. Tą pačią žinutę pakartojo ir P. Tarasenko savo knygoje „Lietuvos archeologijos medžiaga“ (1928, p. 214). VAK medžiagoje rašoma, jog prie Pypliškės kaimo yra ne tik

maro kapinaitės, bet ir kelios kalvos – Gudkalnis, Kaukazas, Pilalė ar Milžinkalnis. Įdomu tai, kad prašant Tadeui Mokuo, 1936 m. VAK buvo atsuntusi asmenis apžiūrėti šiuos senovės paminklus. Deja, apžiūros išvadų neaptikta. Jono Markvaldo laiške (1926 m.) rašoma, kad pačioje kalvoje nieko nerandama, ant šio kalno ganomi galvijai ir visur pilna užgriuvusių rūsių. VAK medžiagoje yra užrašytas trumpas padavimas, jog kadaise čia gyventą milžinų, kurie po Švedmečio kalvoje paslėpę daugybę senovės lietuvių ginklų. Radimvietėje daug bulviarūsių, be to, tarpukaryje ji žalota kasant žvyrą kalvos vakarinėje dalyje Gardamo bažnyčios

statybai (VAK, b. 52, p. 55–95). Vėliau, 1968 m., A. Nezabitauskas Šilutės laikraštyje „Komunistinis darbas“ paskelbė straipsnį, kuriame Pypliškės Milžinkalni vadina piliakalniu. Milžinkalnis lokalizuotas 1984 m. MMT žvalgomosios ekspedicijos metu (vadovas B. Dakanis). Buvo rastos dvi antkaklės, dvi apyrankės (viena juostinė) bei po akmeniui, kultivatoriui jį išvertus, molinio puodo dugnas.

Vadovaujantis KPC 2000-ųjų metų archeologijos vietų apskaitos, inventorizavimo ir tyrimų programa, pagrindinis ekspedicijos tikslas buvo nustatyti Pypliškės radimvietės kultūrinę vertę bei jos teritoriją. Tam buvo iširtas 35 m² plotas.

Pypliškės Milžinkalnis – tai 3–5 m aukščio kalva, kuri yra apie 80 m ilgio ŠR–PV kryptimi ir 40 m pločio. Viršuje yra 15 m ilgio ir 10 m pločio aikštelė beveik lygiu viršumi. Visa kalva apaugusi lapuočių retmišku ir krūmokšniais. Š krašte daug bulviarūšių, yra tokių duobių ir R kalvos pusėje. V gale yra apie 30 m ilgio ir 25 m pločio karjeras, kurio R šlaitas siekia net 10 m aukštį. Nuo jo į R, ant kalvos aikštelės, buvo tiriama 5x6 m dydžio perkasa, kuri vėliau V (3x1 m) ir Š (2x0,5 m) kryptimis padidinta iki 34 m². Nuėmus 5 cm storio miškožemio sluoksnį, labai biriam, tamsiai pilkame smėlyje (iki 30 cm storio) atsidendę iš akmenų sukrautas vainikas (dalis akmenų jau kyšojo virš žemės). Jis 3,5 m skersmens, buvo sudėtas dviem aukštais iš įvairaus dydžio (nuo 10x10x10 iki 65x54x52 cm) akmenų. Jo centre išlikęs lyg grindinėlis/vainikas, suformuotas iš kelių mažesnių akmenų ir vieno didesnio (50x50x45 cm). Atrodo, šio vainiko R dalis yra sunaikinta. Panašiu būdu buvo sudarytas prie didžiojo vainiko ŠR dalyje

besijungiantis 1 m skersmens vainikas. Jis dėtas dviem eilėmis iš ne didesnių kaip 20x20x20 cm dydžio akmenų. Vainiko centre grindinys neįrengtas. Mažesniais akmenimis buvo išgrįsti ir keli grindiniai, esantys vainikų išorėje ir supantys juos iš Š, V bei P. Planografiškai tik R tirtu ploto dalyje išryškėjo tamsesnės žemės su angliukais dėmė. Pastaroji buvo ovalo formos, smailiadugnė, apie 30 cm ilgio bei 20 cm pločio ir iki 25 cm gylio, be radinių. Matyt, tai seniau augusio medžio vieta. Didžiojo vainiko P dalyje, po nugriuvusiu jo viršutiniu didesniu akmeniu ir šalia jo, rasta dvidešimties lipdytų, lygiu paviršiumi šukių lizdas. Jos šviesiai rudos spalvos, iki 1 cm storio, o molio masė liesinta smulkiu granitu. Viena šukė (14x10x1 cm dydžio) yra nuo puodo šono su briauna. Kartu su keramika rastas vienas degęs kauliukas, o tai rodo, jog šioje vietoje buvo degintinis kapas urnoje. Analogišką laidojimo būdą ir panašias akmenų konstrukcijas galima aptikti Kretingos r. žalvario ir ankstyvojo geležies amžiaus pilkapiuose. Sprendžiant pagal tai, jog kalvos aikštelė nėra nuarta ar nukasta, manome, kad akmenų vainikai ir grindiniai neturėjo sampilo, todėl jo laikyti pilkapiu negalime.

Nustačius, kad Milžinkapis savo konstrukcija yra unikalus Lietuvos priešistorės paminklas bei pasitarus su kitais archeologais, akmenų vainikai ir grindiniai (užfiksuoti 45 cm gylyje) vėl užpilti smėliu. Radimvietė preliminariai datuojama I tūkst. pr. Kr. Ją kaip kapinyną siūlome įrašyti į Nekilnojamų kultūros vertybių registrą ir paskelbti paminklu. Kapinynas yra 1,1 km į PV nuo kelių į Plungę, Šilutę ir Tauragę sankryžos, 0,5 km į ŠV nuo Gardamo radimvietės (IP 1470/A), 0,15 km į P nuo Gar-

damo–Ramučių kelio bei tiek pat į Š nuo dešiniojo Tenenio upės kranto, kalvoje.

SURVEY INVESTIGATIONS IN PYPLIŠKĖ

In 2000 LCCH has executed the survey archaeological investigations in Pypliškė

hill, so called Milžinkapis. In this site the area of 34 m² was investigated, where has been found the two floor 3.5 diameter stone circle with one smaller stone circle and floors. Outside the big circle, near a stone, the destroyed cremation in the urn has been found. The cemetery is preliminary dated to the 1st millennium B.C.

SUDOTOS ARCHEOLOGINIŲ PAMINKLŲ KOMPLEKSO TYRINĖJIMAI

Egidijus ŠATAVIČIUS

2000 m. archeologinė ekspedicija toliau tęsė Sudotos archeologinių paminklų kompleksą (Švenčionių r., Švenčionėlių sen.) tyrinėjimus (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 30–34; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 45–50; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 72–76). Kompleksą sudaro Sudotos 2-oji akmens amžiaus gyvenvietė (IP 2421/A), Sudotos senovės gyvenvietė-kaimavietė (AV 2301) ir Sudotos IV pilkapynas (IP 3004/A). Tyrimai atlikti komplekso ŠV pakraštyje, kur palei Žeimenos ardumą krantą buvo ištirti 2 plotai (XIb ir XIII), iš viso apie 125 m².

Šis įvairialaikį archeologinių paminklų kompleksas pasižymi itin sudėtinga stratigrafija (kultūriniai sluoksniai slūgso vienas virš kito, jie smarkiai paveikti gamtinių procesų). XIb plote (10 m ilgio ruožas) akmens amžiaus gyvenvietės kultūrinis sluoksnis – rusvai gelsvas smėlis (apie 20–45 cm storio) pastebėtas 50–120 cm gylyje. Virš jo slūgsojo 12–40 cm storio pilkas bei melsvas iškastinės velėnos sluoksnis – vėlyvųjų viduramžių kaimavietės kultūrinis horizontas ir 23–80 cm storio eolinio smėlio sluoksnis, plonėjantis ŠV kryptimi, ku-

riame išsiskyrė keletas tamsesnių ir šviesesnių sluoksnių. Perkasos R gale, tarp akmens amžiaus gyvenvietės bei kaimavietės kultūrinių horizontų, buvo ir iki 20 cm storio pilkapio 1 sampilo pakraštys.

XIII plotas atmatuotas komplekso pačiame ŠV pakraštyje – terasos ir salpinės pievos sandūros zonoje. Čia ryškiau išsiskyrė tik vėlyvosios kaimavietės kultūrinis horizontas – ir tai tik R ploto dalyje. Akmens amžiaus gyvenvietės kultūrinio sluoksnio čia nebuvo. Keli titnago radiniai rasti deliuvinio-aliuvinio smėlio sluoksnyje.

Tyrimų metu iš viso surinkta apie 330 titnaginių radinių. Dauguma jų slūgsojo akmens amžiaus gyvenvietės kultūriniame sluoksnyje, nors pavienių aptikta ir visuose aukščiau buvusiuose horizontuose. Ryškesnių radinių sancaupų nenustatyta, tačiau dauguma jų aptikta XIb ploto R dalyje. Dirbinių gamybai naudotas geros kokybės pilkos spalvos bei įvairių atspalvių įvežtinis titnagas. Plačiai naudotas ir rausvos spalvos matinis titnagas. Radiniai nepatinkami. Beveik penktadalis titnago radinių yra perdegę ar aprtrupę ugnyje. Dėl vietinio titnago žaliavos stygiaus bei